

IV.1. KRW-waterlichamen, doelen en maatregelen

In Alm & Biesbosch liggen drie KRW-waterlichamen (afbeelding IV.1). Met gebruikmaking van de Factsheets (WSRL, 2008) worden deze waterlichamen hieronder kort toegelicht en wordt de huidige fysische, chemische en biologische toestand beschreven volgens de KRW-systematiek. Voor de beoordeling van deze wateren wordt onderscheidt gemaakt tussen het 'Maximaal Ecologisch Potentieel' (MEP) en het 'Goed Ecologisch Potentieel (GEP).

In de KRW-systematiek wordt de biologische kwaliteit beoordeeld aan de hand van een viertal kwaliteitselementen (tabel IV.1):

- fytoplankton (algen);
- macrofyten (waterplanten);
- macrofauna (onder andere wormen en insecten);
- vissen (onder andere brasem, baars, blankvoorn).

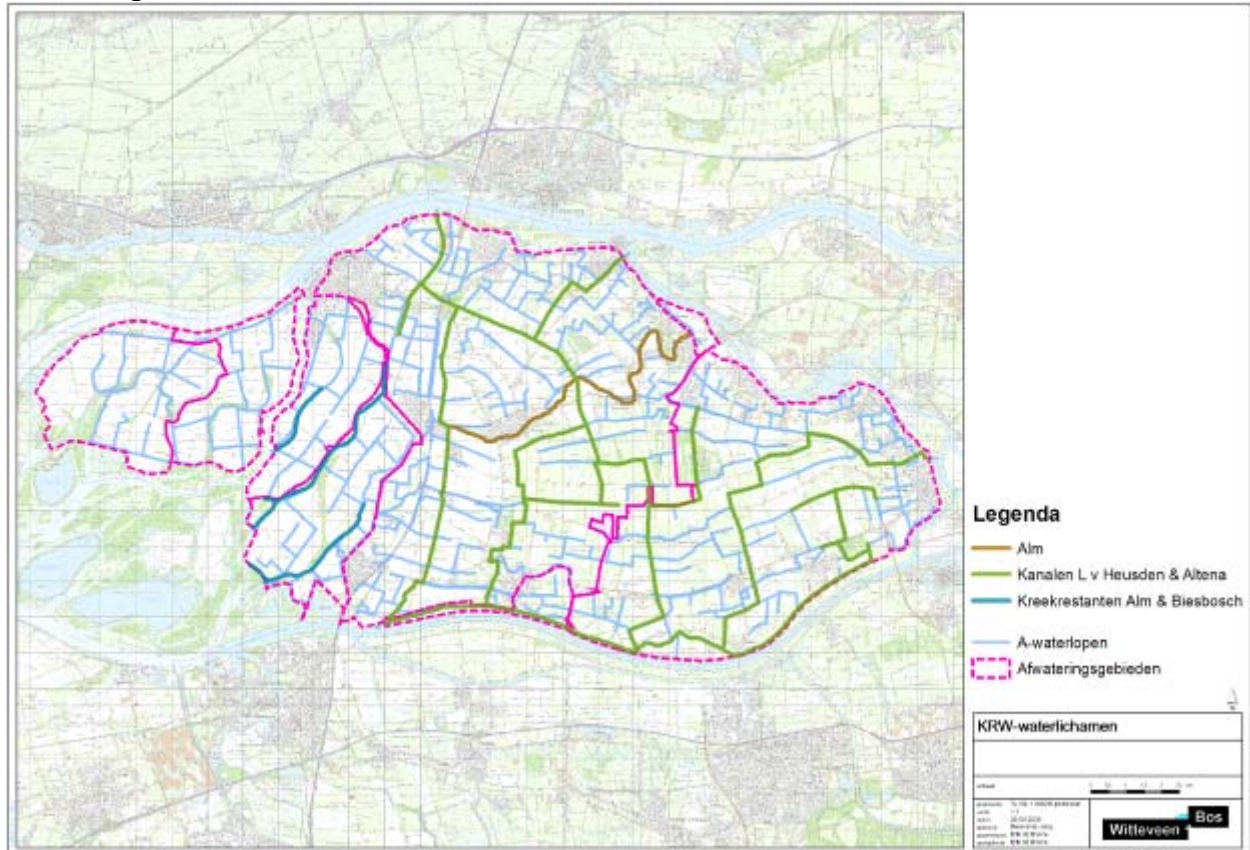
Deze kwaliteitselementen worden weer beoordeeld aan de hand van diverse indicatoren. Voor fytoplankton zijn dat bijvoorbeeld abundantie en soortensamenstelling. De beoordeling wordt uitgedrukt in de zogenaamde Ecologische KwaliteitsRatio (EKR). Deze worden ingedeeld in vijf klassen van rood (slecht) tot blauw (zeer goed). De algemeen fysisch chemische parameters worden enkel beoordeeld aan de meetwaarde van de betreffende parameter. Ook hiervoor is een klassenindeling gemaakt.

De chemische toestand en overige relevante stoffen zijn ook getoetst. Het gaat om toetsing van zogenaamde 'prioritaire stoffen' en overige stoffen aan de landelijk vastgestelde normen (Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water).

tabel IV.1. KRW-deelmaatlaten voor de biologie

(deel)maatlat	eenheid
fytoplankton	
abundantie	chlorofyl ($\mu\text{g/l}$)
soortensamenstelling	negatieve bloeien
macrofyten	
abundantie submerse vegetatie	bedekkingspercentage van het begroeibaar areaal (%)
abundantie oevervegetatie	bedekkingspercentage van het begroeibaar areaal (%)
soortensamenstelling	absolute score ten opzichte van de referentiewaarde
macrofauna	
abundantie / soortensamenstelling	score ten opzichte van de referentiewaarde
vissen	
abundantie	aantal soorten (n)
	aandeel brasem (%)
	aandeel baars + blankvoorn van alle eurytopen (%)
	aandeel plantminnende vis (%)
	aandeel zuurstoftolerante vis (%)

afbeelding IV.1 KRW-waterlichamen

IV.1.1. Alm

De KRW hanteert een systematiek voor de typering van watersystemen. Volgens deze KRW-systematiek valt de Alm onder het 'sterk veranderde' watertype R6-Langzaam stromend riviertje op zand en klei. De Alm heeft een natuurlijke oorsprong, maar wordt nu getypeerd als 'sterk veranderd' met stilstaand tot langzaam stromend water en met een relatief hoge ligging in het landschap. Een behoorlijk deel van de oevers is natuurvriendelijk ingericht.

Het wordt gevoed door neerslagwater uit omliggende polders dat deels opgepompt moet worden. De stroming is overwegend richting het westen, maar kan tijdens extreme droogte omkeren. Om de Alm in de zomer met aanvoerwater te voorzien wordt water vanuit de onderliggende watergang opgemalen.

Hydrologisch herstel is in verband met significante negatieve effecten op de landbouw of het stedelijke gebied niet mogelijk. Herstelmaatregelen die hierbij zijn bekeken zijn:

- hanteren natuurlijk waterpeil in agrarisch gebied en stedelijk gebied;
- hermeandering in intensief agrarisch gebied;
- verwijderen stuwen in intensief agrarisch gebied.

De fysieke, chemische en ecologische kwaliteit van KRW-waterlichamen wordt getoetst aan de hand van de systematiek van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Ieder waterschap heeft voor zijn watersystemen doelen moeten vaststellen in de KRW-detailanalyse. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het 'Maximaal Ecologisch Potentieel' (MEP) en het 'Goed Ecologisch Potentieel' (GEP). Het MEP is ecologisch gezien het hoogst haalbare, de 'referentie' voor deze wateren. Het GEP is daarvan afgeleid en geldt als de norm waar de waterbeheerders naartoe moeten werken.

De huidige (2008) en verwachte (2015, na het nemen van herstelmaatregelen) biologische en algemeen fysisch chemische toestand, en het GEP zijn weergegeven in tabel IV.2. De maatlatten

zijn gebaseerd op doeltype M3-Gebufferde regionale kanalen (en niet de maatlat van R6. Hiervoor is gekozen door het waterschap omdat de Alm een sterk veranderd water is).

Wat chemische toestand betreft overschrijdt koper de norm. De verwachting is dat dit ook in 2015 zo zal zijn.

tabel IV.2. Biologische en algemeen fysisch chemische toestand Alm (WSRL, 2009). De maatlaten zijn gebaseerd op doeltype M3- Gebufferde (regionale) kanalen.

Maatlat	Huidige situatie	Verwachting 2015	GEP
Macrofauna (EKR)			0,6
Overige waterflora (EKR)			0,6
Fytoplankton (EKR)			0,6
Vis (EKR)			0,6
Totaal fosfaat (zomergemiddelde) (mg P/l)			0,15
Totaal stikstof (zomergemiddelde) (mg N/l)			2,8
Chloride (zomergemiddelde) (mg Cl/l)			300
Temperatuur (maximum waarde) (°C)			25
Doorzicht (zomergemiddelde) (Meter)			0,65
Zuurgraad (zomergemiddelde) (-)			5,5-8,5
Zuurstofverzadiging (zomergemiddelde) (%)			40-120

Legenda: ■ slecht ■ ontoereikend ■ matig ■ goed ■ zeer goed

IV.1.2. kanalen Land van Heusen & Altena

Dit waterlichaam heeft de status 'kunstmatig' en wordt getypeerd als M3 – Gebufferde (regionale) kanalen. Het kanalsysteem is ontstaan door nieuwe aanleg of door vergraving van oorspronkelijke waterlopen. Het water stroomt langzaam en wordt aangevuld door inlaat vanuit de Maas, neerslagwater uit de polders en door kwel.

Omdat het een 'kunstmatig' (aangelegd) water is, is hydrologisch herstel voor dit waterlichaam niet van toepassing.

De huidige (2008) en verwachte (2015, na het nemen van herstelmaatregelen) biologische en algemeen fysisch chemische toestand, en het GEP zijn weergegeven in tabel IV.3. De maatlaten zijn gebaseerd op doeltype M3-Gebufferde regionale kanalen.

Wat chemische toestand betreft overschrijdt koper de norm. De verwachting is dat dit ook in 2015 zo zal zijn.

tabel IV.3. Biologische en algemeen fysisch chemische toestand Kanalen Land van Heusen & Altena (WSRL, 2009). De maatlatten zijn gebaseerd op doelttype M3- Gebufferde (regionale) kanalen.

Maatlat	Huidige situatie	Verwachting 2015	GEP
Macrofauna (EKR)			0,6
Overige waterflora (EKR)			0,6
Fytoplankton (EKR)			0,6
Vis (EKR)			0,6
Totaal fosfaat (zomergemiddelde) (mg P/l)			0,15
Totaal stikstof (zomergemiddelde) (mg N/l)			2,8
Chloride (zomergemiddelde) (mg Cl/l)			300
Temperatuur (maximum waarde) (°C)			25
Doorzicht (zomergemiddelde) (Meter)			0,65
Zuurgraad (zomergemiddelde) (-)			5,5-8,5
Zuurstofverzadiging (zomergemiddelde) (%)			40-120

Legenda: ■ slecht ■ ontoereikend ■ matig ■ goed ■ zeer goed

IV.1.3. kreekrestanten Alm & Biesbosch

Volgens de KRW-systematiek is het waterlichaam sterk veranderd en van het type R8 – Zoet getijdenwater (uitlopers rivier) op zand/klei. Deze voormalige krekken stonden vroeger onder invloed van eb en vloed. Hierdoor wisselde twee keer per dag de stromingsrichting en kwamen er hoge stroomsnelheden voor. Door de aanleg van dijken en gemalen is de getijdeninvloed verdwenen. Neerslag, kwel en inlaatwater vanuit de Biesbosch zijn nu de waterbronnen. De peilen worden door bemaling beheerd. De krekken dienen als inlaat en uitlaat van de naastgelegen polders.

Hydrologisch herstel is in verband met significante negatieve effecten op de industrie, de landbouw of het stedelijke gebied niet mogelijk. Herstelmaatregelen die hierbij zijn bekeken zijn:

- flexibel peilbeheer;
- hanteren natuurlijk waterpeil in agrarisch gebied;
- verwijderen sluisen;
- verwijderen stuwen in intensief agrarisch gebied;
- verwijderen waterkeringen.

De huidige (2008) en verwachte (2015, na het nemen van herstelmaatregelen) biologische en algemeen fysisch chemische toestand, en het GEP zijn weergegeven in tabel IV.4.

Wat chemische toestand betreft overschrijdt koper de norm. De verwachting is dat dit ook in 2015 zo zal zijn.

tabel IV.4. Biologische en algemeen fysisch chemische toestand Kreekrestanten Alm & Biesbosch (WSRL, 2009). De maatlatten zijn gebaseerd op doeltypen R8 – Zoet getijdenwater (uitlopers rivier) op zand/klei.

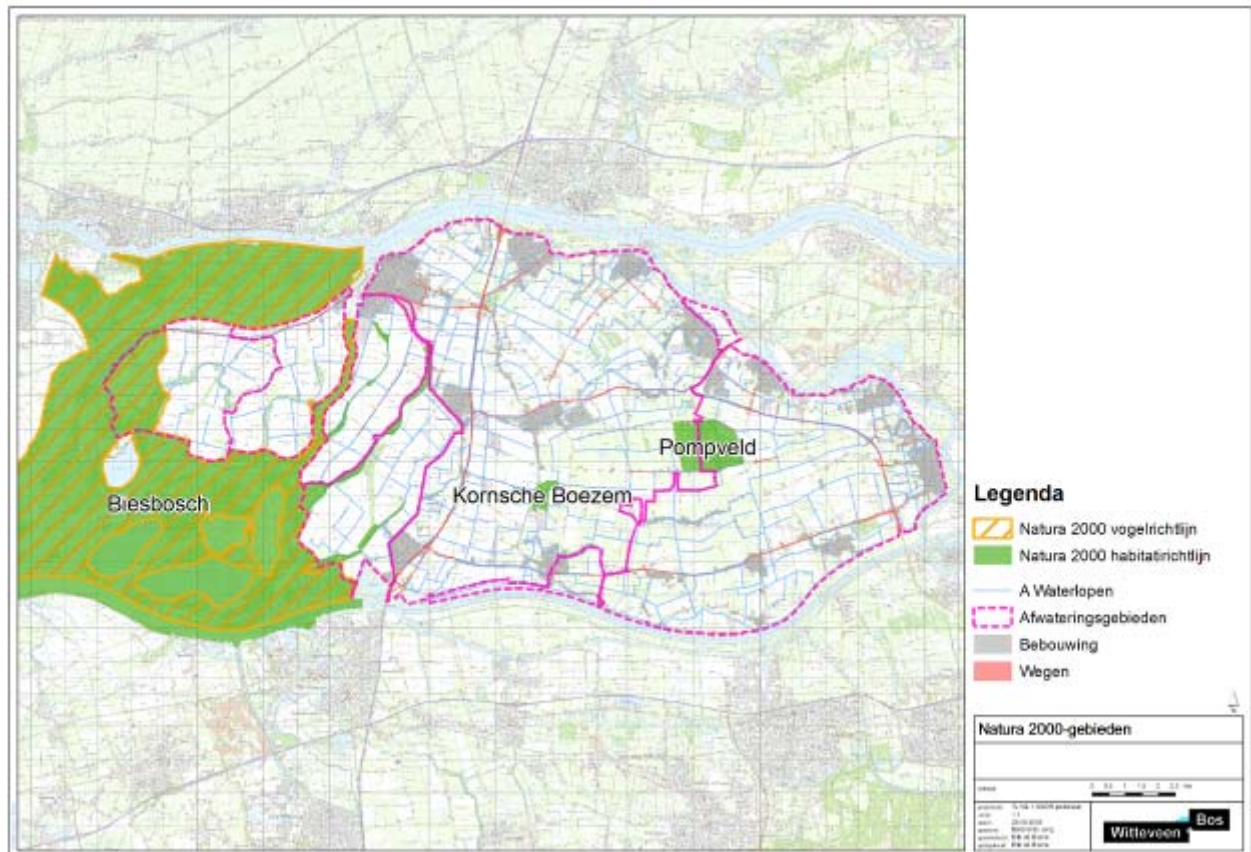
Maatlat	Huidige situatie	Verwachting 2015	GEP
Macrofauna (EKR)			0,6
Overige waterflora (EKR)			0,6
Vis (EKR)			0,4
Totaal fosfaat (zomergemiddelde) (mg P/l)			0,14
Totaal stikstof (zomergemiddelde) (mg N/l)			2,5
Chloride (zomergemiddelde) (mg Cl/l)			300
Temperatuur (maximum waarde) (°C)			25
Zuurgraad (zomergemiddelde) (-)			6,0-8,5
Zuurstofverzadiging (zomergemiddelde) (%)			70-120

Legenda: ■ slecht ■ ontoereikend ■ matig ■ goed ■ zeer goed

IV.2. Natura 2000-gebieden

In en aangrenzend aan het projectgebied liggen twee Natura 2000-gebieden (afbeelding IV.2). De 'Biesbosch' ligt aan de westrand van het projectgebied en binnen de afwateringsgebieden Lijnoorden, Bruine Kil en Oostkil. 'Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem' ligt in het oostelijke deel van het projectgebied. Dit Natura 2000-gebied ligt niet aaneengesloten. Loevestein ligt aan de noordzijde van de Afgedamde Maas, buiten het projectgebied en Pompveld en Kornsche Boezem liggen binnen het projectgebied in de afwateringsgebieden Altena en Haghoort.

afbeelding IV.2. Natura 2000-gebieden Alm & Biesbosch

KADER: korte karakterisering Kornsche Boezem en Pompveld (LNV 2007b)

Kornsche Boezem

De Kornsche Boezem is een hoge boezem, waar het overtollige water uit de omliggende polders vroeger werd opgemalen om vervolgens te kunnen worden afgevoerd door vrij verval. De omliggende polders worden gevoed door kwel van basenrijk grondwater uit het regionale grondwatersysteem van Lommel-Neerpelt. Er traden in de Kornsche Boezem vroeger flinke peilfluctuaties en inundaties op. Tegenwoordig heeft het gebied een vrij stabiel oppervlaktewaterpeil. De boezem ligt hoger dan haar omgeving en heeft een hoger peil dat met inlaat van oppervlaktewater in stand wordt gehouden. Daardoor is het oppervlaktewater voedselrijk. De wegzijging naar de omgeving is overigens beperkt door de slechte doorlatendheid van het kleipakket. In een aanzienlijk deel van de Kornsche Boezem is de klei kalkrijk. Neerslagwater verandert terplekke in basenrijk water. Verschillen in standplaatscondities worden vooral bepaald door verschillen in drooglegging en in voedselrijkdom. De voedselrijkdom wordt deels bepaald door de drooglegging (mineralisatie in wat beter ontwaterde bodems) en deels door het strooisel van de aanwezige vegetatie (onder andere populierenbos). Het meest bijzonder is de trilveen-achtige vegetatie met onder andere veel Holpijp, Moeraskartelblad, Waterdrieblad, Dotterbloem en lokaal Snavelzegge in het permanent natte deel van een perceel met slappe kalkrijke kleibodem. Op wat drogere plekken gaat deze vegetatie over in typen van wat voedselrijkere standplaatsen, zoals de Ass. van Scherpe zegge (subass. typicum en comaretosum) en Dotterbloemhooilandvegetatie. Het overgrote deel van de Kornsche boezem bestaat uit wilgengrienden, populierenbos, Riet-, Rietgras- en Liesgras-vegetaties. In deze vegetaties komen plaatselijk soorten uit grote zeggenmoeras en dotterbloemhooilanden voor.

Pompveld

Het Pompveld is een laaggelegen kleigebied. Doordat in de omliggende polders peilverlagingen zijn doorgevoerd heeft het Pompveld een hoger peil dan haar omgeving. Daardoor treedt geen kwel naar het gebied meer op en is wegzijging naar de omliggende polders gaan optreden. Om het peil te handhaven wordt water ingelaten uit het omliggende landbouwgebied. In dat landbouwgebied treedt kwel op van basenrijk grondwater uit het regionale grondwatersysteem van Lommel-Neerpelt. Door de bemesting is het water echter sterk geëutrofeerd. Om dit effect te verminderen is een helofytenfilter aan-gelegd, maar dit lijkt nog niet optimaal te werken (Verslag Werkatelier Maatregelen KRW-Natura 2000, mei 2007). Er zijn in diverse sloten wel vegetaties met Krabbenscheer aanwezig, maar een groot deel van de sloten is daarvoor te voedselrijk. De vegetatie op de percelen bestaat uit grienden, populierenbossen en graslanden. In het midden van het Pompveld ligt een eendenkooi.

De Instandhoudingsdoelen van beide gebieden zijn opgenomen in het 'Ontwerpbesluit Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem' (LNV, s.a.) en weergegeven in tabel IV.1. Voor de Biesbosch zijn deze direct gerelateerd aan rivier- en getijdendynamiek. In de knelpunten- en kansanalyses wordt de hydrologische situatie in Alm & Biesbosch niet genoemd, niet als knelpunt, maar ook niet als kans. Er worden dan ook geen maatregelen voorgesteld die een relatie hebben met de peilen in Alm & Biesbosch. Er liggen een aantal kreekrestanten binnen de polder die behoren tot het KRW-lichaam 'Kreekrestanten Alm & Biesbosch' (zoals beschreven in de paragraaf KRW-waterlichamen, doelen en maatregelen in deze bijlage) stonden zij vroeger ook onder invloed van de getijdendynamiek van de rivier. Bij het indijken van de polders is dit echter verdwenen en uit de Factsheets (WSRL, 2008) blijkt dat herstel hiervan niet mogelijk is.

De instandhoudingsdoelen voor Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem hebben een sterke relatie met kwel, wegzijging, drooglegging en waterkwaliteit. De hydrologische situatie in de omliggende polders is dan ook van belang. Externe en interne eutrofiëring door inlaat van nutriëntenrijk oppervlaktewater uit de polder wordt als knelpunt genoemd (LNV, 2007a). Dit knelpunt speelt in ieder geval in het Pompveld. Hier wordt oppervlaktewater uit het omliggende landbouwgebied opgemalen ter compensatie van verliezen door wegzijging. Er is wel een helofytenfilter aangelegd, maar dit werkt nog niet goed (LNV, 2007b). De kwelverliezen treden op door de lagere polderpeilen in de omliggende gebieden.

tabel IV.5 Essentie instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Essentietabel Natura 2000-gebied 071. Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem

Kernopgaven

	Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Rivierengebied)	Versterken van landschappelijke samenhang binnen het rivierengebied en met omgeving door herstel van ecologische relaties tussen binnendijkse en buitendijkse gebieden. Verbinden van leefgebieden van amfibieën, leefgebieden van vissen, met bossen binnendijks, met moerassystemen op de Natte As, met hogere zandgronden en beeksystemen. Verder behoud van huidige slaapplaatsen en foerageergebieden vogels in komgronden, behoud en herstel binnen uiterwaarden van afwisseling tussen grootschalige én open gebieden met kleinschalige én half open gebieden. Herstel van evenwichtige verdeling met laaggelegen uiterwaarden (rietmoerassen en vochtige alluviale bossen) met hooggelegen uiterwaarden (met droge hardhoutbossen) met nevengeulen en met diepe plassen bijvoorbeeld door herstel van erosie en sedimentatieprocessen, herstel van rivierdelta's én zoetwatergetijdengebied met voldoende doorstroming en overstromingsdynamiek én met doorgaande verbinding naar Europese achterland voor trekvisserij.
3.07	Vochtige alluviale bossen	Vochtige alluviale bossen (zachthoutbossen en essen-iepenbossen) *H91E0_A en *H91E0_B uitbreiden mede ten behoeve van bever H1337.
3.11	Vissen en amfibieën	Laagdynamische wateren voor grote modderkruiper H1145, bittervoorn H1134 en amfibieën, zoals kamsalamander H1166.
3.13	Droge graslanden	Kwaliteitsverbetering en uitbreiding van stroomdalgraslanden *H6120, glanshaver- en vossenstaartheuvels (glanshaver) H6510_A.

Instandhoudingsdoelstellingen

		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren	Kernopgaven		
Habitattypen										
H3150	Meren met krabbenscheer	-	>	>				3.13,		
H3270	Silkkige rivieroever	-	>	>						
H6120	*Stroomdalgraslanden	--	=	=				3.13,		
H6510A	Glanshaver- en vossenstaartheuvels (glanshaver)	-	>	>				3.07,	W	
H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (zachthoutbossen)	-	=	>						
Habitatsoorten										
H1134	Bittervoorn	-	=	=	=			3.11,	W	
H1145	Grote modderkruiper	-	>	>	=			3.11,	W	
H1149	Kleine modderkruiper	+	=	=	=					
H1163	Rivieronderpad	-	=	=	=					
H1166	Kamsalamander	-	=	=	=			3.11,	W	

deze tabel is gebaseerd op het ontwerp-aanwijzingsbesluit
Gebruik deze essentietabel in combinatie met de leeswijzer

Legenda

W	Kernopgave met wateropgave
	Sense of urgency: beheeropgave
	Sense of urgency opgave m.b.t. watercondities
SVI landelijk	Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig)
=	Behoudsdoelstelling
>	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
≠(<)	Ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering

De ernst van het knelpunt (klein of groot) kan bij gebrek aan gegevens in het knelpunten- en kansendocument nog niet worden aangegeven (LNV, 2007b). Als maatregel om dit knelpunt tegen te gaan worden de volgende mogelijkheden genoemd, waarvan met name de eerste maatregel raakt aan deze studie:

- verminderen wegzijging door peilverhogingen of hoogwaterzones rond Het Pompveld;
- stoppen inlaat vervuild polderwater door voor inlaat andere bron te benutten. Mogelijk kan in de toekomst water vanuit Andels Broek (na verwerving) worden ingezet. Mogelijk is de werking van het helofytenfilter te verbeteren. Een mogelijke andere bron is kwelwater uit polder Den Duyl. Dit vergt aanleg van een aanvoersloot waarbij voorkomen moet worden dat eutrofiëring vanuit landbouwgronden optreedt.

IV.3. EHS, EVZ en Natte natuur

De ligging van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), de Ecologische Verbindingszones (EVZ) en de Natte natuurparels zijn weergegeven in hoofdstuk 3 (afbeelding 3.1). De EHS en de Natte Natuurparels overlappen voor het grootste deel met de N2000-gebieden (afbeelding IV.2). In Noord-Brabant zijn circa 90 natte natuurparels. Dit zijn belangrijke natte natuurgebieden met bijzondere ecologische waarden die afhankelijk zijn van water.

De provincie is verantwoordelijk voor de verwerving, inrichting en beheer van de EHS en EVZ-gebieden. Medewerking van derden is gebaseerd op vrijwilligheid. Hierdoor is samenwerking voor de provincie van groot belang. De realisering van de Natte natuurparels en landnatuur heeft

voor de provincie een hoge prioriteit. In deze gebieden is aandacht voor verdroging en herstel van de natuur.

Niet duidelijk is waar de huidige peilen daadwerkelijk een knelpunt vormen voor de realisatie of het herstel van de natuurgebieden of verbindingzones. Het waterschap kan overwegen om samen met de provincie actief te zoeken naar kansen voor de realisatie of versterking van deze gebieden.

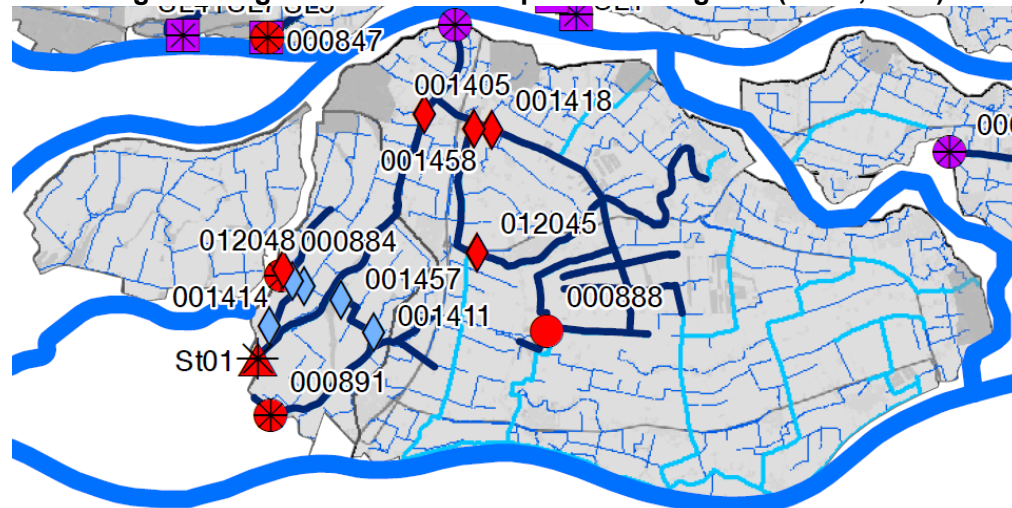
IV.4. Vismigratie

In Alm en Biesbosch zijn diverse vismigratieroutes aangewezen (afbeelding IV.3). Op die routes komen diversie knelpunten voor in de vorm van gemalen, inlaten, stuwen en dijken. Er zijn maatregelen gepland om de knelpunten op te lossen (afbeelding IV.3). Een aantal maatregelen is gericht op behoud en versterking van de populaties grote modderkruipers en is daarnaast van belang voor andere vissoorten:

- behoud van de populaties door inrichtingsmaatregelen;
- verbinden van de Bruine Kil en de Bakkerskil;
- verbinding tussen het Pompveld en de Kornsche Boezem.

Daarnaast worden vispassages aangelegd en worden via het gemaal Altena de Alm en het Afwateringskanaal toegankelijk gemaakt voor diverse soorten waaronder aal en (diadrome) driedoor-nige stekelbaars.

afbeelding IV.3. Migratieroutes en knelpunten vismigratie (Tauw, 2009).

Legenda	
Kunstwerken-Knelpunten Vispasseerbaar	Migratieroute
○ Dijk	— Migratieroute
○ Gemaal	⋯ Migratieroute door Duitsland
△ Inlaat	— KRW Waterlichamen
□ Sluis	- - - Nederland-Duitse grens
◇ Stuw	□ Stroomgebied
RWS Beheer	□ Deelstroomgebied
+ RWS Limburg	— Hoofdwatergangen
• RWS Oost-Nederland	■ Polders verbonden met boezem
⊕ RWS Utrecht	
* RWS Zuid-Holland	
■ Knelpunt, maatregel gepland voor 2016	
■ Knelpunt, maatregel gepland na 2015	
■ Knelpunt, maatregel in voorbereiding	
■ Knelpunt opgelost	